

Chapter: 5

Q.1 पुढील बहुपर्यायी प्रश्नांचा दिलेल्या उत्तरांपैकी अचूक पर्याय निवडा

5

- 1 सागरी प्रवाहांच्या जवळील किनारपट्टीच्या प्रदेशात खालीलपैकी कशाचा परिणाम होत नाही?
a. पर्जन्य b. भूमीय वारे c. तापमान d. क्षारता

Ans सागरी प्रवाहांच्या जवळील किनारपट्टीच्या प्रदेशात खालीलपैकी कशाचा परिणाम होत नाही - **भूमीय वारे**

- 2 खालीलपैकी कोणता प्रवाह हिंदी महासागरात आहे?
a. पूर्व ऑस्ट्रेलिया प्रवाह b. पेरू प्रवाह c. दक्षिण ध्रुवीय प्रवाह d. सोमाली प्रवाह

Ans खालीलपैकी कोणता प्रवाह हिंदी महासागरात आहे - **सोमाली प्रवाह**

- 3 लॅब्राडोर प्रवाह कोणत्या महासागरात आहे?
a. पॅसिफिक b. उत्तर अटलांटिक c. दक्षिण अटलांटिक d. हिंदी

Ans लॅब्राडोर प्रवाह कोणत्या महासागरात आहे - **अटलांटिक**

- 4 उष्ण व थंड सागरी प्रवाह एकत्र येतात, त्या प्रदेशांत खालीलपैकी कशाची निर्मिती होते?
a. दव b. दहिवर c. हिम d. दाट धुके

Ans उष्ण व थंड सागरी प्रवाह एकत्र येतात, त्या प्रदेशांत खालीलपैकी कशाची निर्मिती होते - **दाट धुके**

- 5 उत्तर ध्रुवीय प्रदेशापासून अंटार्क्टिक कापर्यंत वाहणारे प्रवाह कोणते?
a. उष्ण सागरी प्रवाह b. थंड सागरी प्रवाह
c. पृष्ठीय सागरी प्रवाह d. खोल सागरी प्रवाह

Ans उत्तर ध्रुवीय प्रदेशापासून अंटार्क्टिक कापर्यंत वाहणारे प्रवाह कोणते - **खोल सागरी प्रवाह**

Q.2 एका वाक्यात उत्तरे लिहा.

1

- 1 सागरी प्रवाहांना वाऱ्यामुळे कशी दिशा मिळते?

Ans सागरी प्रवाहांना वाऱ्यामुळे उत्तर गोलार्धात घडयाळाच्या कटयांच्या दिशेप्रमाणे आणि दक्षिण गोलार्धात घडयाळाच्या कटयांच्या विरुद्ध दिशेप्रमाणे दिशा मिळते.

Q.3 चूक की बरोबर सांगा व चुकीची विधाने दुरुस्त करा.

6

- 1 हिमनगांचे वहन जलवाहतुकीच्या दृष्टीने धोकादायक नसते.

Ans हिमनगांचे वहन जलवाहतुकीच्या दृष्टीने धोकादायक नसते. - **अयोग्य**
दुरुस्त विधान : हिमनगांचे वहन जलवाहतुकीच्या दृष्टीने धोकादायक नसते.

- 2 ब्राझीलजवळ सागरी प्रवाहांमुळे पाणी उबदार होते. याउलट आफ्रिका किनाऱ्यालगत पाणी थंड होते.

Ans ब्राझीलजवळ सागरी प्रवाहांमुळे पाणी उबदार होते. याउलट आफ्रिका किनाऱ्यालगत पाणी थंड होते. - **अयोग्य**
दुरुस्त विधान : ब्राझीलजवळ सागरी प्रवाहांमुळे पाणी उबदार होते. तसेच, आफ्रिका किनाऱ्यालगतही पाणी उबदार होते.

- 3 पृष्ठीय सागरी प्रवाहांची निर्मिती सर्व साधारणपणे विषुववृत्तीय प्रदेशात होते.

Ans पृष्ठीय सागरी प्रवाहांची निर्मिती सर्व साधारणपणे विषुववृत्तीय प्रदेशात होते. - **अयोग्य**
दुरुस्त विधान : पृष्ठीय सागरी प्रवाहांची निर्मिती विषुववृत्तीय प्रदेशात व त्याचप्रमाणे ध्रुवीय प्रदेशांतही होते.

- 4 मानवाच्या दृष्टीने सागरी प्रवाहांना मोठे महत्त्व आहे.

Ans मानवाच्या दृष्टीने सागरी प्रवाहांना मोठे महत्त्व आहे. - **योग्य**

- 5 सागरी प्रवाह पाण्याला विशिष्ट दिशा व गती देतात.

Ans सागरी प्रवाह पाण्याला विशिष्ट दिशा व गती देतात. - **योग्य**

3

प्रवाह तयार निर्माण होतात यालाच अभिसरण असे म्हणतात.

- iv. शीत व उष्ण पृष्ठीय सागरी प्रवाहांच्या निर्मितीतील तापमान हा महत्त्वाच्या घटक आहे सागर जल हे विषुववृत्ताकडून ध्रुवाकडे ध्रुवाकडून विषुववृत्ताकडे हालचाल करते.
- v. पृथ्वीच्या परिवलनामुळे उत्तर गोलार्धात सागरी प्रवाह घड्याळाच्या दिशेने फिरतात तर दक्षिण गोलार्धात ते घड्याळाच्या काट्याच्या विरुद्ध दिशेने फिरतात.
- vi. किनारपट्टीच्या रचनेनुसार सागरी प्रवाहांच्या दिशा बदलतात.
- vii. सागरी प्रवाह नद्या प्रमाणे एकाच दिशेने वाहतात. ग्रहीय वाऱ्यांमुळे सागरजलाला गती प्राप्त होते.

Q.7 थोडक्यात उत्तरे लिहा.

24

- 1** पुढील गोष्टींचा परिणाम सांगा.
उष्ण व शीत प्रवाहांच्या सांगमचे प्रदेश

Ans i. उष्ण व शीत प्रवाहांच्या सांगमांच्या प्रदेशांत मोठ्या प्रमाणावर दाट धुके तयार होते.
उष्ण व शीत प्रवाहांच्या सांगमांच्या प्रदेशांत मोठ्या प्रमाणावर वनस्पति, शेवाळ, प्लवंग हे माशांचे खादय वाढते व तेथे मासेमारी
ii. व्यवसाय भरभराटीस येतो.

- 2** पुढील गोष्टींचा परिणाम सांगा.
सागरी प्रवाहांची वहनशक्ती

Ans i. पृष्ठीय सागरी प्रवाहांच्या वहनशक्तीमुळे किनारपट्टीच्या तापमानात व पर्जन्यमानात फरक पडतो.
खोल सागरी प्रवाहांमुळे सागराच्या पृष्ठीय भागातील उष्ण पाणी सागराच्या तळाकडे व सागराच्या तळाकडील थंड पाणी सागराच्या
ii. पृष्ठभागाकडे येते.

- 3** पुढील गोष्टींचा परिणाम सांगा.
शीत प्रवाहांचा हिमनगाच्या हालचालींवर

Ans i. शीत सागरी प्रवाह ज्या किनारपट्टीजवळून वाहतात त्या ठिकाणी तापमान घटते.
ii. शीत सागरी प्रवाह ज्या किनारपट्टीजवळून वाहतात तेथे तुलनेने कमी पाऊस पडतो.

- 4** पुढील गोष्टींचा परिणाम सांगा.
सागरात पुढे आलेल्या भूभागांचा सागरी प्रवाहांवर

Ans i. सागरात पुढे आलेल्या भूभागांमुळे सागरी प्रवाहांमध्ये अडथळे निर्माण होतात.
ii. सागरात पुढे आलेल्या भूभागांमुळे सागरी प्रवाहांची दिशा व वेग या घटकांत बदल होतो.

- 5** पुढील गोष्टींचा परिणाम सांगा.
खोल सागरी प्रवाह

Ans i. खोल सागरी प्रवाहांमुळे सागराच्या पृष्ठीय भागातील उष्ण पाणी सागराच्या तळाकडे व सागराच्या तळाकडील थंड पाणी सागराच्या
ii. पृष्ठभागाकडे येते.
ii. खोल सागरी प्रवाहांमुळे सागर जलाचे पूर्णवितरण घडून येते.

- 6** पुढील गोष्टींचा परिणाम सांगा.
उष्ण प्रवाहांचा हवामानावर

Ans i. उष्ण सागरी प्रवाह ज्या किनारपट्टीजवळून वाहतात त्या ठिकाणी तापमान वाढते.
ii. उष्ण सागरी प्रवाह ज्या किनारपट्टीजवळून वाहतात तेथे तुलनेने अधिक पाऊस पडतो.